

військовослужбовців, які не з'являються за місцем служби до трьох діб в умовах воєнного стану.

З одного боку, відповідальність повинна наставати за ч. 1 або 3 ст. 172-11 КУпАП, з огляду на суб'єкт правопорушення. Однак у такому разі стягнення за ці діяння менші, ніж за вчинення аналогічних дій в умовах особливого періоду, крім воєнного стану. З другого – за ч. 4 зазначеної статті, однак в її диспозиції прямо визначено: «крім воєнного стану». Для вирішення цього питання пропонуємо ст. 172-11 КУпАП доповнити ч. 5, яку викласти в такій редакції: «Діяння, передбачені частинами першою або третьою цієї статті, вчинені в умовах воєнного стану, – тягнуть за собою арешт з утриманням на гауптвахті на строк від десяти до п'ятнадцяти діб».

Список використаних джерел

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 груд. 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text>.

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

3. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24 лют. 2022 р. № 64/2022. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

4. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» : Закон України від 24 лют. 2022 р. № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text>.

Костилєв Олександр Іванович,

викладач кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

Михалик Софія Іванівна,

курсант 3-го курсу ННІ № 3 Національної
академії внутрішніх справ

ДОСЛІДЖЕННЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНОЇ ФУНКЦІЇ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Склад кримінального правопорушення – основне поняття кримінального законодавства, яке визначає наявність суспільно небезпечного, кримінально протиправного діяння та його кваліфікацію. Дослідження основної функції ознак складу кримінального правопорушення є важливим етапом у розвитку та вдосконаленні кримінального права, оскільки дає змогу встановити

зв'язок між ознаками складу кримінального правопорушення та його кваліфікацією, а також з'ясувати принцип, за яким ознаки суспільно небезпечного діяння є ознаками формування складу кримінального правопорушення.

Склад кримінального правопорушення – це сукупність ознак, які відображають кримінально протиправну діяльність та її наслідки для суспільства та інших осіб. Склад кримінального правопорушення складається з двох основних елементів – об'єктивного і суб'єктивного. Об'єктивний елемент – кримінально протиправне діяння та його наслідки, які мають об'єктивно зумовлені ознаки. Суб'єктивний елемент – це кримінально протиправний умисел або необхідність, усвідомлення суб'єктом своїх дій і готовність вчинити кримінальне правопорушення.

В даний час відсутність єдності поглядів на функції складу кримінального правопорушення призвело до виділення багатьох його різновидів, що в ряді випадків є некоректним або суперечить принципам формальної логіки. Наприклад, Мирошниченко Н.А., визначає, що склад кримінального правопорушення виконує такі функції, як гарантійна функція – вона виконує забезпечення недопущення помилкового притягнення особи до кримінальної відповідальності; фундаментальна функція – визначає підстави кримінальної відповідальності; ціннісна функція – виконує захист найбільш цінних відносин та інтересів; розмежувальна функція, здійснює розмежування кримінальних правопорушень від інших правопорушень [1, с. 516].

На нашу думку, підхід до функцій, запропонований М.І. Бажановим та підтриманий І.Ю. Щербініною, виглядає досить вдалим, а саме пропонується виділяти такі функції складу кримінального правопорушення: фундаментальну, розмежувальну, гарантійну, процесуальну, інтегративну, кваліфікаційну, дескриптивну, рестриктивну, аксіологічну, догматичну та праксіологічну функції [2, с. 140]. Проте таку позицію, на нашу думку, не можна вважати беззаперечною, про що, до речі, зазначає й Осадча А.С.. Керуючись методологічним принципом «бритви Оккама», відомим також як «принцип простоти», згідно з яким «сутності не слід множити без потреби», вважаємо, що такий детальний і надто детальний розподіл функцій, запропонований автором, є невиправданим, невиправдано обширним. Адже аксіологічна і догматична функції – це фактично дві сторони пізнання, тому їх цілком можливо об'єднати і охопити гносеологічною функцією. Як відомо, гносеологія – це розділ філософії, який вивчає проблеми природи і можливостей пізнання, зв'язку знання з дійсністю, вивчає загальні умови пізнання та розкриває умови його достовірності та істинності. Головне питання – це питання правди. Він розглядає

знання з точки зору співвідношення суб'єкта пізнання (дослідження) і об'єкта пізнання (об'єкт дослідження) або в категорії суб'єкт – об'єкт [3, с.64-65].

Причому процесуальна і праксеологічна функції, на нашу думку, означають одне й те саме явище, що виражає практичний зміст складу кримінального правопорушення.

У свою чергу, фундаментальна функція, яка виявляється в тому, що є законною, однозначною, необхідною і достатньою підставою кримінальної відповідальності, на наш погляд, як раз і проявляється в дескрипції (лат. *describere* – описувати), тобто в описуванні всіх ознак у законі, та в рестрикції (лат. *restrictio* – обмеження) – обмеженні вчинення конкретних суспільно небезпечних діянь. Тому вважаємо, що склад кримінального правопорушення в кримінальному праві виконує такі функції: фундаментальну, гносеологічну, інтегративну, гарантійну, кваліфікаційну, розмежувальну, процесуальну.

Таким чином, фундаментальна функція складу кримінального правопорушення полягає в тому, що вона є єдиною законною, достатньою і необхідною підставою кримінальної відповідальності. Єдина причина в тому, що інших причин немає. Законно, бо його особливості описані в акті. Достатня правомірність, оскільки виявлення в діянні ознак кримінального правопорушення достатньо для кваліфікації за відповідними статтями Кримінального кодексу. Необхідний привід, оскільки без встановлення в діянні ознак складу кримінального правопорушення виключається.

Фундаментальною функцією складу кримінального правопорушення є можливість ідентифікації певних ознак дії чи бездіяльності, які є об'єктивною підставою для кваліфікації поведінки як кримінального правопорушення.

Дослідження фундаментальної функції складу кримінального правопорушення полягає у визначенні того, які ознаки повинні бути присутніми, щоб дія чи бездіяльність вважалася кримінальним правопорушенням. Ці дослідження базуються на аналізі законодавства, наукової літератури, судової практики та інших джерел. Така перевірка дає змогу встановити чіткі критерії кваліфікації діянь та бездіяльності як кримінальних правопорушень та забезпечити однакове їх застосування у практиці здійснення правосуддя.

Важливе значення для розвитку та вдосконалення кримінального законодавства має також дослідження фундаментальної функції складу кримінального правопорушення. Встановлення чітких критеріїв наявності ознак складу кримінального правопорушення дозволяє уникнути невизначеності та непорозумінь під час визначення злочинності дій чи бездіяльності, які можуть призвести до неправильного застосування кримінальної відповідальності.

Загалом дослідження фундаментальної функції складу кримінального правопорушення є важливим кроком у забезпеченні законності, захисту прав людини і громадянина, підвищенні ефективності боротьби зі злочинністю.

Одним із завдань дослідження фундаментальної функції складу кримінального правопорушення є встановлення зв'язку між ознаками кримінального правопорушення та його кваліфікацією. Для вирішення цього завдання можуть бути використані такі методи дослідження, як аналіз законодавства та судової практики, порівняльний аналіз складу різних кримінальних правопорушень, експертне опитування та інтерв'ю з експертами та судовими виконавцями. Крім того, ще одним важливим завданням дослідження фундаментальної функції складу кримінального правопорушення є встановлення закономірностей формування складу кримінального правопорушення. Це можна зробити, вивчаючи основні принципи кримінального права, такі як принцип законності, принцип вини, принцип відповідальності тощо.

Основним принципом формування ознак складу кримінального правопорушення є принцип законності. Відповідно до цього принципу кримінальне правопорушення повинне мати встановлені законом ознаки, без яких він не може вважатися кримінальним правопорушенням. Крім того, принцип вини стверджує, що винною у вчиненні кримінального правопорушення може бути лише особа, яка діяла з наміром вчинити це суспільно небезпечне діяння або проявила необережність. Принцип відповідальності передбачає, що за вчинене кримінальне правопорушення має бути призначено покарання, яке відповідає тяжкості вчинення та ступеню вини винного.

Таким чином, склад кримінального правопорушення є важливою складовою його кваліфікації та міри покарання за вчинення кримінального правопорушення. Вивчення фундаментальної функції складу кримінального правопорушення має важливе значення для визначення зв'язку між складом кримінального правопорушення та його кваліфікацією, а також для розробки ефективної системи кримінального судочинства. У процесі дослідження необхідно враховувати положення Кримінального кодексу України, що регулює питання відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень [4], а також сучасні тенденції розвитку кримінального права.

Принцип законності, принцип вини та принцип відповідальності є основними принципами, яких необхідно дотримуватися при формуванні складу кримінального правопорушення. Визначення фундаментальної функції складу кримінального правопорушення сприятиме підвищенню якості кримінального судочинства та забезпеченню справедливості при розгляді кримінальних проваджень. Тому дослідження фундаментальної функції складу кримінального правопорушення має велике значення для забезпечення правового

визначення кримінальної відповідальності, правильної кваліфікації кримінального правопорушення та вирішення питань, пов'язаних із застосуванням кримінального закону. Це дослідження важливе не лише для правоохоронних органів та судів, а й для науковців кримінального права, адвокатів, які захищають права своїх клієнтів, та широкої громадськості. Враховуючи основні принципи формування ознак складу кримінального правопорушення та сучасні тенденції розвитку кримінального права, можна вдосконалити систему кримінального судочинства та забезпечити ефективний розгляд кримінальних проваджень.

Список використаних джерел

1. Мирошниченко Н. А. Підстави кримінальної відповідальності // *Правове життя сучасної України: матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу / відп. за вип. В. М. Дрьомін; НУ ОЮА, Півд. регіон. центр НАПрН України. Одеса: Фенікс, 2014. Т. 1. С. 515-517.*

2. Щербініна І. Ю. Інтегративна функція суспільно небезпечних наслідків кримінального правопорушення. *Право і суспільство. 2021. Випуск 3. С. 138-143.*

3. Осадча А.С. Спеціальний суб'єкт злочину: генезис, функції, проблеми кваліфікації : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2015. 229 с.

4. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III / зі змінами від 05.10.2023 року (дата звернення 08.11.2023) [URL] - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

Красницька Анжела Віталіївна,
професор кафедри правничої лінгвістики
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВІ ДЕФІНІЦІЇ У ТЕКСТІ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

На сучасному етапі суспільного розвитку України одним із пріоритетних напрямків правової реформи вдосконалення усієї правової системи держави є питання вдосконалення законодавства. Однією з важливих передумов ефективності законодавства України є його юридично-технічна досконалість. Значно покращити чинне законодавство України, зробити його зміст чітким, однозначним, зрозумілим і доступним, здатні правові дефініції, які забезпечують змістову повноту правових приписів.

Слід зауважити, що носієм юридичного поняття, його зовнішнім символом є термін. Поняття і термін, що ним передається, і значення,